

INGEGERD TROEDSSON:

Effektivitet och mänsklighet

Moderaterna brukar beskyllas för bristande socialt ansvarstagande. Detta bottnar i en felsyn, men det är en stor brist att partiet inte kunnat göra sitt sociala ansvarstagande mer trovärdigt och klart, skriver riksdagens 1:e vice talman Ingegerd Troedsson.

Moderaterna har kanske mer än andra partier talat för en starkare inriktning av samhällets stöd på dem som bäst behöver det och som ofta glöms bort till förmån för breda stödsatser för röststarka grupper.

Förmågan att gå mot strömmen, när det verkligen behövs, för att driva en i verklig bemärkelse social politik, utan ansvarslös övervältring av kostnaderna på kommande generationer, måste moderaterna under 80-talet ytterligare utveckla bland politiker på alla nivåer.

I konservatismens natur ligger att blicka tillbaka i tiden för att bättre förstå framtiden. Låt mig som bakgrund till några funderingar om moderaterna och 80-talet börja med 60-talets debatt om att ideologierna var döda. Bakgrunden till detta Tingstens påstående var en hög tillväxt, som inte bara räckte till för att bygga ut sjukvård, utbildning och annan offentlig verksamhet samt till en rad sociala reformer utan även gav pengar över i den enskildes plånbok.

Ideologier behövdes inte. Vad det gällde var att administrativt fördela det växande välståndet, hävdades det. Men visst fanns ideologi, inte minst en klar allmänt omfattad medvetenhet om vikten av att värna om de svaga liksom om att detta måste innebära att de arbetsföra arbetade hårt för att få fram tillräckliga resurser.

Rättvisa – ej likhet

Så kom slutet av 60-talet och med det den falska jämlikhetens decennium, falsk därför att den jämlikhet som förespråkades i så skrämmande hög grad gick ut på att stöpa alla i samma form. Denna jämlikhet gick ut över valfriheten, över hänsynen till att människor är olika, har olika önskemål, olika behov, olika drömmar. Individernas likhet, inte deras olikhet, blev utgångspunkten för de politiska åtgärderna. Därigenom blev jämlikheten också i många avseenden djupt orättfärdig.

I fråga om skolan trodde denna jämlikhets förespråkare att de underlättade för de svaga eleverna genom att hålla tillbaka

de snabbpresterande. Man tog också bort de praktiska linjer i högstadiet, som fungerat som ett andningshål för de praktiskt lagda eleverna, och gjorde skolan allt mer sammanhållen och teoretisk. Detta fick som befarats svåra konsekvenser, inte bara för arbetsro och studieresultat utan också för synen på den praktiska läggningen. Detta torde i sin tur ha bidragit till den negativa inställningen bland de unga till praktiskt jobb på verkstadsgolven och därmed till den avindustrialisering som är en av huvudorsakerna till dagens ekonomiska problem.

Moderata samlingspartiet har, liksom tidigare högerpartiet, sällan talat om jämlikhet, kanske just på grund av risken för sammanblandning med likhet. Rättvisa har i stället använts som mål för en politik som utgår från och söker ta hänsyn till individernas olikhet. Detta har gällt och gäller också skolan. Att fortsätta arbetet på att göra skolan meningsfull för alla, att inte bara ge goda grundkunskaper utan också ta vara på både den praktiska, den teoretiska, den vårdande och den konstnärliga läggningen ser jag som en av 80-talets många viktiga uppgifter för moderata samlingspartiet.

Myndigförklara barnfamiljerna

Jämlikheten gick också ut över familjernas rätt och möjlighet att själva få välja sin livsform. Vi fick ett skattesystem som gjorde det allt svårare för barnfamiljerna att klara sig på en enda inkomst. Flerbarnsfamiljerna, som mer än andra är

hänvisade till detta, kom därigenom att bli 70-talets verkliga förlorare, stick i stäv med allt tal om solidaritet med svaga grupper.

Bidragssystemet inriktades i allt snabbare takt mot ett ensidigt gynnande av den kommunala barnomsorgen. Många småbarnsföräldrar har härigenom nödgats förvärvsarbeta av tvingande ekonomiska skäl, samtidigt som det medfört sådana köer till den kommunala barnomsorgen att många som intet högre önskar än att få förvärvsarbeta förgäves fått vänta på plats.

Att ge också det barnavårdande arbetet i hemmen sin rättmätiga värdering, att i stället för att styra barnfamiljerna äntligen myndigförklara dem genom ett rättvist bidragssystem och skatter som anpassas till bärkraften är en annan viktig uppgift för 80-talet. Allt talar för att moderaterna också i fortsättningen får gå i spetsen för en sådan framtidsinriktad radikal politik.

Solidaritet eller välfärd

70-talet innebar också en betydande specialisering av arbetets frukter. Det allt högre skattetrycket urholkade inkomsterna och gjorde den enskilde allt mer beroende av stöd och bidrag från samhällets sida, vilket i sin tur ledde till ännu högre och mer arbetshämmande skatter. Skillnaden i behållning mellan hel- och deltidsarbete blev allt mer försumbar. Vi fick dessutom ett växande antal ledighetslagar som alla – var och en för sig – är lätta att motivera men som tillsammans fått djupt

allvarliga konsekvenser.

– Den grundläggande solidaritet som ligger i att arbetsföra arbetar hårt för att försörja de inte arbetsföra har ersatts av en välfärdspolitik, som innebär rätt för de arbetsföra att avstå från arbete med ringa eller inga ekonomiska konsekvenser. I denna enda mening har Ulf af Trolle sammanfattat mycket av det som lett till dagens svåra ekonomiska situation, där privat och offentlig konsumtion rusat i väg långt snabbare än produktionen med allt större underskott i statsbudget och bytesbalans som följd.

Några siffror belyser utvecklingen: industriproduktionen ökade under 70-talet med endast 1,1 % per år mot 3,4 % inom OECD i övrigt. BNP steg hos oss med endast 2 % per år medan de offentliga utgifterna fortsatte att öka med 6 % som under 60-talet. Från att år 1965 ha uppgått till 1/3 av BNP tar de nu 2/3 i anspråk. Bara i år och trots något dämpad ökningstakt stiger de offentliga utgifterna från 64–67 % av BNP.

Klarspråk behövs

Detta är som bekant bakgrunden till att moderata samlingspartiet inte bara förespråkade vikten av att det måste löna sig att arbeta och våga satsa utan också åter och åter igen framhållit att de offentliga utgifterna och den offentliga verksamheten, hur viktiga de än är, inte får öka snabbare än inkomsterna.

Det finns inget enklare för stunden än att bara stapla nya utgifter och uppgifter

på gamla. Fagert tal om solidaritet har tyvärr alltför ofta blivit det fikonlöv bakom vilket politiker av alla kulörer dolt sin oförmåga att prioritera, att rätta mun efter matsäck, att ta också impopulära beslut.

Allt talar för att moderaterna, som i och med att det bekymmersamma ekonomiska läget kommit att stå klart för allt fler, vunnit ökad anslutning och trovärdighet för sitt klara språk på detta område, också under resten av 80-talet har en huvuduppgift i att leda den offentliga sektorn in på återhållsamhetens törnbestrodda stig.

Fördjupad valfrihet

Uppgiften är kanske lättare för oss moderater än för övriga partier, beroende på att vi inte endast ser nackdelar med den ofrånkomliga åtstramningen utan också möjligheter att öka även utsatta gruppers valfrihet och att minska förmyndandet. Eftersom enskild verksamhet ofta upplevs som trivsammare och bättre och dessutom regelmässigt betingar lägre kostnader måste den få större möjlighet att drivas på för den enskilde konsumenten likvärdiga villkor. Detta gäller inte minst skola, barnomsorg, äldreomsorg, sjukvård och nykterhetsvård.

Ett system kort karakteriserat som "vårdpengen följer patienten" skulle öka medborgarnas valfrihet, avlasta den offentliga sektorn och stimulera till förbättringar och effektiviseringar inom denna. Det finns i detta kommun- och landstings-socialismens tidevarv all anledning att erinra om att människor inte får omyndig-

förklaras därför att de är "svaga" i den bemärkelsen att de är gamla, sjuka, handikappade eller har barn som behöver omvårdnad eller utbildning. Tvärtom är den enskilde eller familjen så gott som alltid den som bäst känner de egna behoven. Med ett rättvist utformat stöd från samhället är de också bäst lämpade att tillgodose det. Knappast någon reform till mänsklighetens gagn skulle heller ha införts om den inte föregåtts av privata initiativ med sin grund i idealitet och kanske också indignation.

Att skapa förståelse för detta och aktivt påvisa hur en fördjupad valfrihet kan utformas inom bl a vård- och utbildningsområdena är en i bästa bemärkelse liberal uppgift för moderaterna.

Ansvarsmedveten social politik

Moderaterna brukar beskyllas för bristande socialt ansvarstagande. Symptomatiskt för inställningen är ett uttalande av den mestadels mycket kloke gruppledaren Jörgen Ullenhag (fp) där han vänder sig mot "själv tillräcklig konservatism där solidaritet inte är ett honnörsord utan ett hot". Jag tror att detta bottnar i en felsyn, men det är en stor brist att vi inte kunnat

göra vårt sociala ansvarstagande mer trovärdigt och klart.

Moderaterna har kanske mer än andra partier talat för en starkare inriktning av samhällets stöd på dem som bäst behöver det och som ofta glömts bort till förmån för breda stödinsatser för röststarka grupper. Insatserna för en bättre fördelning av barnbidragen till flerbarnsfamiljernas fördel är ett exempel, det under lång tid djupt otacksamma hävdandet av att möjlighet till tvångsvård av djupt nedgångna missbrukare måste finnas ett annat. Angreppet på generella och starkt kostnadskrävande stödinsatser till alla vare sig de behöver dem eller inte i fråga om bostadssubventioner, livsmedelssubventioner m m ett tredje.

Förmågan att gå emot strömmen, när det behövs, för att driva en i verklig bemärkelse social politik utan ansvarslös övervältring av kostnaderna på kommande generationer önskar jag att moderaterna under 80-talet skall ytterligare utveckla bland politiker på alla nivåer.

Moderaternas stora ansvar för försvar, för rättstryggheten och för ett ökat och spritt personligt ägande blir därför inte mindre, tvärtom.